

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Філологічний факультет

Кафедра історії та культури української мови

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан

проф. Бунчук Б. І.

12 серпня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

Основи майстерного спілкування вчителя

(назва навчальної дисципліни)

вибіркова

(вказати: обов'язкова / вибіркова)

Освітньо-професійна програма Українська мова та література

(назва програми)

Спеціальність 014.01 Середня освіта (українська мова та література)

(вказати: код, назва)

Галузь знань 01 Освіта

(вказати: шифр, назва)

Рівень вищої освіти другий магістерський

(вказати: перший бакалаврський/другий магістерський)

Філологічний факультет

(назва факультету/інституту, на якому здійснюється підготовка фахівців за вказаною освітньо-професійною програмою)

Мова навчання українська

(вказати: на якій мові читається дисципліна)

Чернівці 2024 рік

Робоча програма навчальної дисципліни „Основи майстерного спілкування вчителя” складена відповідно до освітньо-професійної програми Українська мова та література, 014.01 Середня освіта (українська мова та література), 01 Освіта, що затверджена Вченою радою Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (протокол № 10 від 28 червня 2024 р.).

Розробник: к. філол. н., доц. Оксана ДАСКАЛЮК
(П.І.Б. авторів, посада, науковий ступінь, вчене звання)

Викладач: к. філол. н., доц. Оксана ДАСКАЛЮК
(П.І.Б. авторів, посада, науковий ступінь, вчене звання)

Погоджено з гарантом ОП,
Затверджено на засіданні кафедри історії та культури української мови
Протокол № 1 від 12 серпня 2024 року

Завідувач кафедри історії
та культури української мови

 Наталія КОЛЕСНИК

Схвалено методичною радою філологічного факультету

Протокол № 1 від 12 серпня 2024 року

Голова методичної ради
філологічного факультету

 Алла АНТОФІЙЧУК

Мета дисципліни “Основи майстерного спілкування вчителя” — закріпити навички студентів у сфері ефективної комунікації як з дітьми, так і з їхніми батьками; повторити базові знання народного комунікативного етикету та на їх основі розширити розуміння можливостей народного слова як в комунікації, так і в навчальному процесі; продемонструвати важливість розуміння невербальної комунікації та закріпити ці знання на вправах; дати відомості про досягнення сучасної лінгвістики у вивченні мовленнєвого впливу на реципієнта. Також дисципліна покликана навчити студентів розуміти, як формується вміння провадити бесіду в школярів, як для підвищення ефективності комунікації можна задіяти тексти з художньої літератури, як вести різні види комунікації з різноманітними співрозмовниками, визначивши їх психологічний тип, як зчитувати невербальне мовлення учнів / батьків і застосовувати досягнення з невербаліки для успішного спілкування як у класі, так і на різних шкільних заходах.

Пререквізити

“Професійне та особистісне становлення вчителя”, “Інклюзивна педагогіка”

Результати навчання.

Навчальна дисципліна «Основи майстерного спілкування вчителя» спрямована на забезпечення та засвоєння таких **загальних і спеціальних компетентностей**:

Загальні:

ЗК 8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях, адаптовуватися та діяти за нових умов, працюючи в команді та автономно.

ЗК 9. Здатність брати на себе відповідальність, проявляти лідерські риси, працювати в команді, уміти поєднувати особисті потреби з інтересами колективу й суспільства, спільно виробляти рішення і брати участь у їх реалізації. Усвідомлена повага до української культури, різноманіття релігій і етнокультур.

Фахові:

ФК 1. Здатність проектувати й організовувати освітній процес з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей здобувачів освіти, їх освітніх потреб і можливостей; створювати безпечне освітнє середовище, обирати відповідні методики та технології навчання, ефективно застосовувати педагогічні концепції, забезпечувати психолого-педагогічний супровід учнів та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу.

ФК 3. Здатність застосовувати поглиблені знання з обраної філологічної спеціалізації для вирішення професійних завдань; обирати методи й засоби навчання з педагогіки, психології, технології викладання української мови та літератури, спрямовані на розвиток здібностей здобувачів освіти з урахуванням їх індивідуальних і вікових особливостей школярів, міжособистісних взаємин, усвідомлення рівних можливостей і гендерних питань для забезпечення мотивувального, розвивального та інклюзивного освітнього простору.

У результаті засвоєння змісту навчальної дисципліни студент має набути таких **програмних результатів навчання**:

ПРН 2. Знати сучасну термінологію, наукові поняття, концепції, теорії, методи дослідження педагогічних та філологічних наук. Розуміти загальні

тенденції, закономірності розвитку педагогічної та філологічної наук, їх значення у формуванні наукової картини світу сучасного школяра, студента.

ПРН 4. Знаходити оптимальні шляхи ефективної взаємодії у педагогічному колективі та з представниками інших професійних груп різного рівня на засадах партнерства.

ПРН 11. Здійснювати науковий аналіз мовного, мовленнєвого й літературного матеріалу, обираючи для цього оптимальні дослідницькі підходи й методи; інтерпретувати його з урахуванням доцільних методологічних принципів, формулювати узагальнення на основі самостійно опрацьованих даних.

Опис навчальної дисципліни Загальна інформація

Назва навчальної дисципліни Вступ до слов'янської філології												
Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	змістових модулів	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	2	3	3	90	3	12	10			68		екзамен
Заочна	2	3	3	30	3	2	4			24		екзамен

5.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					с.р.
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 1. КОМУНІКАТИВНІ СИТУАЦІЇ ТА ЇХ УЧАСНИКИ: НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ПІДХІД												
Тема 1.1. Спілкування як предмет вивчення різних напрямів лінгвістики. Особливості формування мовлення у дітей	10	2	2			6							
Тема 1.2. Уміння слухати і бар'єри	10	2	2			6							

спілкування. Ефективна комунікація та інклюзія.												
Тема 1.3. Типи співрозмовників та правильні тактики щодо них	10	2	2			6						
Тема 1.4. Стратегії успішної комунікації. Максими Грайса	10	2	2			6						
Разом за ЗМ1	40	8	8			24						
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 2. КОМУНІКАТИВНИЙ ЕТИКЕТ ТА ЙОГО ПРЕДСТАВЛЕННЯ У ХУДОЖНІХ ТЕКСТАХ (ПРОГРАМИ ЗЗСО)											
Тема 2.1. Народна педагогіка та мовний етикет українців.	13	1	1			11						
Тема 2.2. Моделі комунікації як елементи художнього тексту	13	1	1			11						
Разом за ЗМ 2	26	2	2			22						
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 3. НЕВЕРБАЛЬНЕ СПІЛКУВАННЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ УСПІШНОЇ КОМУНІКАЦІЇ											
Тема 3.1. Розуміння невербального мовлення	12	1				11						
Тема 3.2. Використання невербаліки для більш ефективного спілкування	12	1				11						
Разом за ЗМ 3	24	2				22						
Усього годин	90	12	10			68						

Тематика лекційних занять з переліком питань

№ тем и	Назва теми
1.1.	Комунікація чи спілкування: різні погляди на один процес. Особливості формування мовлення в дитини 1. Відмінність між тлумаченнями понять комунікації та спілкування. 2. Спілкування як діяльність: функції, типи, закони. 3. Розвиток мовлення з погляду психолінгвістики
1.2	Уміння слухати і бар'єри спілкування. Ефективна комунікація та інклюзія 1. Види слухання.

	2. Бар'єри спілкування. 3. Активне і пасивне слухання. Види запитань для ефективного спілкування 4. Як комунікувати з особливчиками.
1.3	Типи співрозмовників та правильні тактики щодо них 1. Концепція чотирьох темпераментів Гіппократа. 2. Класифікація Кетрін Стотхарт (за Лінді Бернс). 3. “Діти”, “Дорослі”, “Батьки” Еріка Берна. 4. “Ідіоти” Томаса Еріксона
1.4	Стратегія успішної комунікації. Максими Грайса 1. Комунікативні стратегії і тактики як комунікативні категорії 2. Принцип кооперації Г. П. Грайса
2.1	Народна педагогіка та мовний етикет українців 1. Мовленнєвий етикет та його маркери. 2. Тексти фольклору як джерело інформації про особливості мовленнєвої поведінки українців. 3. Особливості комунікації з представниками інших культур, як цього навчити дітей.
2.2	Моделі комунікації як елементи художнього тексту 1. Текст художньої літератури з погляду представлення в ньому різних моделей спілкування. 2. Як працювати з текстом на уроках літератури, щоб водночас навчатися різним видам комунікації.
3.1	Розуміння невербального мовлення 1. Невербаліка як додаткова інформація про співрозмовника, хід бесіди та її успішність. 2. Вивчення невербаліки: корисні поради
3.2	Використання невербаліки для більш ефективного спілкування 1. Невербаліка з погляду лінгвістики. 2. Вміння розшифровувати невербальні сигнали та його міжкультурна інтерпретація

Тематика практичних занять з переліком питань

№ теми	Назва теми, вид роботи
1.	Дані комунікативної лінгвістики, психолінгвістики для ефективнішої роботи вчителя <i>Вид роботи: опрацювати допоміжну літературу, підготувати доповіді</i> 1. Використання досягнень психолінгвістики на уроках (на прикладі публікації Москалюк Д. “Психолінгвістичний підхід до вивчення дієслова в основній школі” (https://naurok.com.ua/stattya-psiholingvistichniy-pidhid-do-vivchennya-dieslova-v-osnovniy-shkoli-32841.html)). 2. Розбір мовленнєвих ситуацій невдалої комунікації зі школярами. 3. Як можна використати типи спілкування (за Ф. Бацевичем) або закони спілкування у фаховій діяльності.
2.	Уміння слухати й бар'єри комунікації. <i>Вид роботи: опрацювати додаткову літературу, робота з текстами</i> 1. Вправляємося в розмовах з дітьми про різноманіття та інклюзію. 2. Вчимося як навчати дітей правильно сприймати помилки й навдачі (на основі книжки Робін Сільверман “Як розмовляти з дітьми про що завгодно”)

3	Якими бувають співрозмовники і як це використовувати в діяльності вчителя <i>Вид роботи: аналіз, дискусія</i> 1. Директивні та інформативні висловлювання: до кого які ліпше використовувати. 2. Особливі фрази для ефективної комунікації з дітьми
4	Стратегії і тактики ефективної комунікації <i>Вид роботи: опрацювання додаткової літератури, аналіз, дискусія</i> 1. За схемою мовленнєвої тактики опрацюйте уривок з художнього твору. Чи варто такий вид діяльності використовувати на уроках? 2. І знову спілкування з особливчиками. Як мовні фігури будуть ефективними, а яких варто уникати?
5	Мовний етикет як елемент комунікативної культури певного народу. <i>Вид роботи: усні відповіді, моделювання ситуацій</i> 1. Українські паремії як елементи народної педагогіки. 2. Особливості виховання / спілкування в сім'ях різних національностей: що варто запозичити?
6	Тексти художньої літератури як джерело інформації про різні комунікативні звичаї і традиції <i>Вид роботи: письмове завдання</i> 1. Які художні твори для дітей середнього та старшого шкільного віку треба радити читати, щоб розвивати комунікативні навички? 2. Творчі завдання: мої тексти для МАКів; переписуємо казку; погляд на події з боку негативного персонажа ...
7	3 історії вивчення невербаліки <i>Вид роботи: опрацювати додаткову літературу, підготувати доповідь</i> 1. Чи потрібно навчати дітей розумінню невербального мовлення? 2. Описи невербаліки як елементи художнього тексту
8	Невербаліка для ефективного мовлення <i>Вид роботи: опрацювати додаткову літературу; підготуватися до дискусій</i> 1. Коли потрібні жести замість слів, а коли надмірна жестикуляція шкодить? 2. Характеристика знайомого / знайомої з погляду його жестикуляції, чи розкриває вона його / її характер?

Завдання для самостійної роботи студентів

Самостійна робота здобувачів освіти під час вивчення освітнього компонента „Основи майстерного спілкування вчителя” складається з таких видів:

- 1) опрацювати додаткову літературу;
- 2) підготувати доповідь для практичного заняття;
- 3) опрацювати текстові та відеоматеріали, надані для самостійного вивчення на платформі Moodle.

№	Назва теми
---	------------

1	Комунікація як процес. Специфіка спілкування з дітьми 1. Опрацюйте розділ 3 “Розмови для емпатії: плекати в дитини розуміння інших” з книжки Ролланд Р. “Мистецтво говорити з дітьми”. 2. Як навчити малюка знайомитися з іншими (придумати лінгвістичну казку).
2	Уміння слухати. Бар’єри комунікації 1. Опрацюйте розділ 4 “Розмови для впевненості й самостійності: заохотити дитину приймати виклики” з книжки Ролланд Р. “Мистецтво говорити з дітьми”. 2. Як навчити дитину казати “ні”, коли “не” краще за “не можу”, коли іменники переконливіші за дієслова і дещо про слова, які змінили світ.
3	Різні типи співрозмовників. 1. Опрацювати розділ 8 “Розмови для темпераменту: проявляти в дитині найкращі сторони” з книжки Ролланд Р. “Мистецтво говорити з дітьми”. 2. Придумайте слоган для вашого класу; якби ви грали в гру про шпигунів, то які б псевдо дали дітям; якими б словами ви охарактеризували своїх друзів.
4	Як спланувати розмову, щоб вона досягла мети? 1. Опрацюйте тему “Як керувати розмовою” з книжки Кінга Л. “Як розмовляти будь з ким, будь-коли і будь-де”. 2. Сплануйте розмову про “модні” слова; виберіть один із запропонованих сценаріїв розмови на дразливу тему й опрацюйте його (Сільверман Р. “Як розмовляти з дітьми про що завгодно”, С.218-221). 3. Опрацюйте розділ 2 “Стратегії і методи підготовки батьків до ефективного спілкування з дітьми” (Ісаєва С. Д. Комунікативна педагогіка Томаса Гордона” : http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/10035/1/%D0%86%D1%81%D0%B0%D1%94%D0%B2%D0%B0%20%D0%A1.%D0%94.pdf)
5	Що ми знаємо про мовний етикет нашого народу. 1. Спробуйте дізнатися в школярів, як батьки називають їх вдома, поцікавтеся чому? 2. Сплануйте сценарій позаурочного заходу про мовний етикет (певного народу).
6	Художній текст як вчитель життя. 1. Назвіть книжки, які вам запам’яталися, чим? Якщо б довелося визначати психологічний тип головних героїв, то до яких би ви їх зарахували? 2. Прочитуйте улюблені діалоги. Які мовні одиниці для підтримання розмови, розкриття емпатії, розвитку стосунків ви б виписали?
7	Невербальні знаки та їхня роль в ефективній комунікації 1. Уявіть, що ви ставите виставу за улюбленим текстом, опишіть, якими невербальними знаками мають супроводжувати актори вибраний для цього діалог.

	2. Опрацюйте будь-яку книжку з тлумачення невербальних знаків.
8	Невербальна комунікація. 1. Укладіть сценарій позаурочного заходу, присвячений вивченню невербального мовлення. 2. Як розповісти дітям про жестове мовлення?

Методи навчання

Лекції з демонстрацією презентацій, відео. Лекції-діалоги. Практичні заняття.

Індивідуальна робота з елементами пошукової, інтерактивні методи (перегляд уривків з дитячих фільмів для аналізу невербального мовлення героїв). Методи стимулювання та мотивації навчання (розбиття на окремі групи, виконання завдань у групах на час). Пошуковий, дослідницький, проблемний методи (мозковий штурм), наприклад, з реконструкції слів праслов'янської мови. Словесні, монологічні та діалогічні методи (розповідь, пояснення, дискусія). Доповіді студентів з елементами презентації. Конспектування з елементами скетчноутингу.

Система контролю та оцінювання

Види та форми контролю

Формами поточного контролю є усні і письмові відповіді на практичних заняттях, письмові роботи різних видів, тестування, реферативні повідомлення.

Формою підсумкового контролю є *екзамен*.

Засоби оцінювання:

засоби усного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування;

засоби письмового контролю: контрольні роботи, реферати, підсумкове письмове тестування до окремих тем, самостійні роботи, виконання вправ, тестування, робота з контурними картами;

засоби самоконтролю: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Загальна максимальна сума балів, яка присвоюється студентові за курс, 100 балів, яка є сумою за виконання практичних завдань, поточне та підсумкове тестування, домашню роботу та бали, отримані під час заліку. Виставляючи рейтинговий підсумковий бал, обов'язково враховуємо присутність студента на заняттях (зокрема й на лекційних), активність студента під час практичного заняття; випадки недоброчесності (використання інтернет-ресурсів під час самостійних робіт), списування та плагіат; результати відпрацювання з поважної причини пропущених занять.

100-баль на шкала	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ECTS	
			Оцінка	Пояснення за розширеною шкалою
90-100	Зараховано	Відмінно	A	відмінно
80-89		Добре	B	дуже добре

70-79		Задовільно	C	добре
60-69			D	задовільно
50-59			E	достатньо
35-49	Не зараховано	Незадовільно	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1-34			F	незадовільно з обов'язковим самостійним повторним опрацюванням освітнього компонента до перескладання

100 – 90 балів (А – “відмінно”) ставимо, якщо студент повністю опанував теоретичний матеріал з курсу, логічно і послідовно викладає його, пов'язуючи з вивченим раніше, бачить міжпредметні зв'язки, особливо з психології та педагогічної майстерності. Студент робить висновки, висловлює гіпотези, дискутує.

89 – 70 балів (B, C – “добре”) студент отримує за умови, якщо засвоїв теоретичний матеріал, вільно викладає його. Наводить приклади, але є незначні складнощі з усвідомленням системних зв'язків, коментуванням мовних явищ чи логічних зв'язків між подіями. Студент не завжди дотримується логіки викладу, хоча вільно орієнтується в розумінні ситуації, проте інколи припускається поодиноких помилок.

69 – 50 балів (D, E – “задовільно”) отримує студент, який опанував матеріал на рівні переказування, відтворює вивчене не завжди логічно й послідовно, не наводить прикладів або плутає їх. Проте може коментувати опорні поняття курсу.

49 – 1 бал (FX, F – “незадовільно”) ставимо у разі, якщо відповіді студента свідчать про епізодичні знання з курсу, які не дають цілісного уявлення про ключові питання курсу. Студент не може дати повної відповіді на питання, плутає терміни, їх розуміння, не орієнтується в основних поняттях курсу.

Критерії оцінювання рефератів та доповідей

Параметри, за якими проводиться оцінювання: 1) обсяг реферату; 2) глибина висвітлення теми; 3) якість виступу.

“Відмінно” - обсяг становить 8-10 сторінок; тему висвітлено різнобічно, з використанням академічних джерел, виклад матеріалу логічний, обґрунтований, студент демонструє власне бачення порушеної проблеми. Список літератури нараховує 5-6 позицій, оформлених за сучасними правилами бібліографічного запису. Виступ відповідає законам риторики. На запитання доповідач дає змістовну відповідь.

“Добре” - обсяг до 9 сторінок; тему висвітлено повно, але з деякими незначними недоліками, можливе порушення логіки викладу, інколи студент плутається в матеріалі. Список літератури нараховує 5-6 позицій, але трапляються непевні джерела, можливі помилки у записі. Виступ риторично правильний, але з деякими офроєпічними огріхами. У відповідях на запитання студент може допускатися деяких неточностей.

“Задовільно” - обсяг до 5 сторінок; тему висвітлено поверхово, з використанням неточної інформації (можливе списування з сумнівних інтернет-джерел), але загалом питання розкрито правильно; можливі логічні огріхи, відсутнє самостійне бачення проблеми. Список літератури має сумнівні джерела, наявні помилки у записі. Виступ нерівний, з багатьма порушеннями

орфоепічних норм. Часто на запитання студент не може сформулювати відповідь.

Оцінюючи знання студентів під час усних відповідей на практичних заняттях, викладач послуговується такими критеріями:

- рівень розуміння теоретичних понять, вміння підбирати приклади з фактичного матеріалу ;
- обізнаність з основною та додатковою літературами до теми;
- уміння логічно, послідовно викладати матеріал;
- уміння інтерпретувати та узагальнювати інформацію під час відповідей;
- загальна грамотність, логічність і чіткість відповіді.

Оцінюючи письмові завдання (зокрема домашні), до уваги беруть такі критерії:

- повнота розкриття теми;
- підбір джерел для виконання роботи;
- наявність прикладів, які демонструють розуміння студентом порушеної проблеми;
- грамотність та логічність викладу матеріалу.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота								Екзамен	Сума
Змістовий модуль №1				Змістовий модуль № 2		Змістовий модуль № 3			
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8		
7,5	7,5	7,5	7,5	7,5	7,5	7,5	7,5	40	100

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Усне опитування, виконання вправ, індивідуальне навчально-дослідне завдання (реферат/презентація), виконання завдань творчого характеру, тестування, конспект.

Перелік питань для самоконтролю навчальних досягнень студентів

1. Чому лінгвістика називається комунікативною, а не спілкувальною?
2. Які типи спілкування вам запам'яталися? Чи можете навести приклади до кожного з них зі свого комунікативного досвіду?
3. Назвіть ті закони спілкування, які для вас уже були відомими? Чи доводилося вам їх застосовувати на практиці? А невідомі?
4. Яка різниця між рефлексивним і нерефлексивним слуханням?
5. Які поради щодо ефективного слухання ви запам'ятали?
6. Як ви думаєте, для спілкування з дитиною ефективними є відкриті чи закриті запитання, чому?
7. На які типи за темпераментом поділяє людей психологія?
8. Які мовні формули висловів потрібно використовувати для різних типів характерів? Чому?
9. Які три складники формують мовленнєвий акт?
10. Що таке комунікативна поведінка?
11. Які причини виникнення комунікативних бар'єрів?
12. Що таке комунікативна стратегія?

13. Що таке комунікативна тактика?
14. Які види імпліцитного мовного впливу ви запам'ятали? А експліцитного?
15. Звідки прийшов до нас мовний етикет?
16. Які елементи розмови важливі з погляду етикету?
17. Які етикетні вислови українців ви пам'ятаєте? Як їх використання / невикористання впливає на розмову?
18. Як класифікує невербальні засоби комунікативна лінгвістика?
19. На які невербальні знаки співрозмовника потрібно звертати увагу?
20. Як за невербалікою можна скласти уявлення про характер співрозмовника?

Перелік питань для підсумкового контролю навчальних досягнень студентів

1. Визначення комунікації; її основні функції.
2. Фактори мовленнєвого розвитку дитини.
3. Основні закони спілкування.
4. Основні види комунікації: соціальна, інформаційна, експресивна, спонукальна.
5. Рефлексивне і нерефлексивне слухання.
6. Основні “не” ефективної розмови.
7. Характеристика ефективного слухання, коли воно необхідне.
8. Бар'єри спілкування від Томаса Гордона.
9. Основні види слухання.
10. Види запитань.
11. Концепція чотирьох темпераментів Гіппократа.
12. Класифікація Лінді Бернс.
13. “Діти”, “Дорослі”, “Батьки” Еріка Берна.
14. “Ідіоти” Томаса Еріксона.
15. Поняття мовленнєвої поведінки, мовленнєвих актів.
16. Специфічні категорії персуазивної комунікації.
17. Мовленнєва стратегія та її мета.
18. Імпліцитні та експліцитні комунікативні тактики.
19. Поняття мовного етикету.
20. Змінні та постійні характеристики комунікантів.
21. Різні способи звертання до співрозмовника; займенники для називання адресата.
22. Слова-регулятиви.
23. Класифікація невербальних засобів.
24. Характеристика мімічних жестів.
25. Характеристика жестів тіла.
26. Специфіка розмови з дитиною для виховання стійкої особистості.
27. Специфіка розмови з дитиною для розвитку емпатії.
28. Специфіка спілкування з особливчиками.
29. Специфіка спілкування з дітьми на дражливі теми.
30. Специфіка “чарівних слів”.

Відповідно до «Положення про взаємодію формальної та неформальної освіти, визнання результатів навчання (здобутих шляхом

неформальної та / або інформальної освіти, у системі формальної освіти) ЧНУ»

(https://drive.google.com/file/d/1O7Chn1UqlqjW_JjybxDr-syswxxHuGOn/view) у процесі вивчення дисципліни здобувачу освіти може бути зараховано до 25% балів, отриманих за результатами неформальної та / або інформальної освіти з проблем, що відповідають тематиці курсу.

Рекомендована література

Основна

1. Бергер Дж. Чарівні слова: що казати і писати, аби досягти свого; пер. З англ. А. Дудченко. Київ : Наш формат, 2024. 208 с.
2. Еріксон Т. В оточенні ідіотів, або Як зрозуміти тих, кого неможливо зрозуміти. Харків : Філіо, 2018. 251 с.
3. Куранова С. Основи психолінгвістики. Навч. посіб. ; вид. 2-ге, доп. Київ : ВЦ “Академія”, 2023. 208 с.
4. Мазуркевич О. П., Дячук В. П. Звичаєві норми етикету в традиційній культурі українців. Навч. посіб. Київ : вид-во “Ліра”, 2022. 218 с.
5. Стотхарт К. Як знайти мову спільну мову. Впевненість і харизма при спілкуванні з особистостями різного типу; пер. З англ. К. Ладохіної. Київ, 2022. 304 с.

Допоміжна

1. Козинець О. Наукові публікації. Ч. 1. Київ, 2023. 574 с.; Ч. 2. Київ, 2023. 492 с.
2. Ролланд Р. Мистецтво говорити з дітьми ; пер. з англ. Н. Валевської. Київ : Книголав, 2025. 512 с.
3. Сільберман С. Що приховує аутизм. Майбутнє нейрорізноманіття ; пер. з англ. Н. Яцюк. Київ : Наш формат, 2021. 512 с.
4. Сільверман Р. Як розмовляти з дітьми про що завгодно. Поради, сценарії, історії та кроки, з якими навіть найскладніші розмови стануть легшими ; пер. з англ. Т. Колеснік. Київ : Вид-во Ростислава Бурлаки, 2024. 544 с.

Інформаційні ресурси

Як налагодити комунікацію з сучасною дитиною

<https://vseosvita.ua/c/pedagogy/post/52003>

11 порад щодо спілкування з вашою дитиною-підлітком

<https://www.unicef.org/ukraine/stories/11-tips-communicating-your-teen>

Політика щодо академічної доброчесності

Дотримання політики щодо академічної доброчесності учасниками освітнього процесу при вивченні навчальної дисципліни регламентовано такими документами:

- ✓ «Етичний кодекс Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича»

<https://www.chnu.edu.ua/media/jxdfs0zb/etychnyi-kodeks-chernivets>

koho-natsionalnoho-universytetu.pdf ;

- ✓ «Положенням про виявлення та запобігання академічного плагіату у Чернівецькому національному університету імені Юрія

Федьковича» <https://www.chnu.edu.ua/media/n5nbzwgb/polozhennia-chnu-pro-plahi-at-2023plusdodatky-31102023.pdf> .